

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Didacticam Scientiarum Socialium Pertinentia 14 (2024)

ISSN 2083-7276

DOI 10.24917/20837276.14.12

Józef Młyński

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Sprawozdanie z I Międzynarodowej Konferencji Naukowej Konteksty Pracy Socjalnej i Polityki Społecznej, pt. *Praca socjalna i polityka społeczna w obszarach miejskich i wiejskich*

Dnia 5 czerwca 2023 roku na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie odbyła się I Międzynarodowa Konferencja Naukowa Konteksty Pracy Socjalnej i Polityki Społecznej pt. *Praca socjalna i polityka społeczna w obszarach miejskich i wiejskich*. Organizatorami konferencji byli: Instytut Spraw Społecznych i Zdrowia Publicznego Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie oraz Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej, zaś partnerami Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie oraz Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie. Prelegentów oraz zaproszonych gości z Polski i zagranicy powitał dr hab. Józef Młyński, prof. UP, który przedstawiając zaproszonych prelegentów, poprosił o wygłoszenie wprowadzenia prof. dr. hab. Mirosława Grewińskiego (Prezesa Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej) oraz prof. dr. hab. Norberta G. Pikulę (Dyrektora Instytutu Spraw Społecznych i Zdrowia Publicznego UP), który dokonał otwarcia naukowego spotkania. Dr hab. Beata Ziębińska, prof. UP, powitała gości z zagranicy.

W uroczystym wprowadzeniu prof. dr hab. Mirosław Grewiński stwierdził, że praca socjalna ma coraz większe znaczenie w polityce społecznej, szczególnie uwzględniając podział terytorialny: miasto i wieś. Zaznaczył także, iż obecnie w Polsce coraz więcej powstaje centrów usług społecznych, które alokowane są w mniejszych miastach. Prof. dr hab. Norbert G. Pikula, natomiast, relacjonując specyfikę współczesnej pracy socjalnej, odwołał się do ważnej kwestii społecznej, mianowicie wykluczenia społecznego. Zaznaczył też, iż profesjonalizacja pracy socjalnej zauważalna jest w zależności od miejsca jej realizacji. W tym kontekście praca socjalna domaga się dzisiaj dostosowania do warunków lokalnych życia obywateli: środowisk miejskich i wiejskich. Na koniec podziękował organizatorom konferencji, życząc owocnych obrad.

Struktura Międzynarodowej Konferencji Naukowej przyjęła następujący podział: dwie sesje plenarne oraz dziewięć sekcji tematycznych, wygłoszonych w językach

polskim i angielskim. Wystąpienia zgromadziły prelegentów z Polski, Florydy, Niemiec, Czech, Słowacji, Litwy, Mołdawii, Węgier i Ukrainy.

Pierwszą sesję plenarną pt. *Współczesne wyzwania polityki społecznej i pracy socjalnej na wsi i w mieście* moderowała dr hab. Beata Ziębińska, prof. UP. Zapraszając do wygłoszenia prelekcji, poprosiła o wykład prof. dr hab. Mirosława Grewińskiego, który przedstawił referat pt. *Kierunki rozwoju polityki społecznej i pracy socjalnej w Polsce po 1989 roku*. Nakreślając te kierunki, zwrócił początkowo uwagę na punkty zwrotne w realizacji polityki społecznej, zaś w dalszej kolejności scharakteryzował główne kierunki jej rozwoju, takie jak polityka senioralna, rynku pracy, pomocy społecznej, ubezpieczeń społecznych, zdrowia i edukacji. Kolejny referat na temat *Czy kapitalizm patchworkowy można „przeszyć”, czy pozostaje go przeżyć? Pola interakcji, gry interesów i potencjalne kierunki zmian mikro- oraz makrosystemowych* przedłożył prof. dr hab. Jacek Sroka. W swojej prelekcji podjął dyskusję na temat wiodących elementów modelu kapitalizmu patchworkowego w Europie Środkowo-Wschodniej. Odwołując się do weberowskiej koncepcji typu idealnego, nawiązał do zrozumienia mikrosystemowej lokalności i codziennych praktyk partycypacyjnych, w których – jak wskazał – mogą tkwić załazki zarówno pozytywnych, jak i negatywnych zmian makrosystemowych. W konkluzji nadmienił, że treść zaczerpniętej propozycji może być zogniskowana na przykładzie Polski i stanowić jeden z rezultatów wypracowywanych w ramach zespołowego projektu badawczego, pt. *Ewolucja budżetu obywatelskiego w Polsce – w kierunku deliberacji czy plebiscytu?* Dr Dominika Sozańska, przedkładając referat na temat problemów społecznych miasta i wsi, skupiła się na najistotniejszych kwestiach związanych z więzią społeczną, peryferyjnością (kwestią spójności), a także dostępnością do dóbr, pracy oraz wszystkiego, co gwarantuje jakość życia. Omawiając różne kwestie społeczne – takie jak ubóstwo, marginalizacja i bezdomność – dr Dominika Sozańska uwzględniła z jednej strony różnice w zmaganiu się z problemami w obszarach wiejskich i miejskich, zaś z drugiej nawiązała do segregacji społecznej, wskazując na istnienie „gett bogactwa” i „gett biedy”. Przywołując Zygmunta Bauman, zreferowała cechy charakterystyczne dla miasta (architektura miasta oparta na betonie, szkłe, bardzo surowa, monumentalna i przytłaczająca) oraz cechy wsi (brak dostępności, edukacji, dostępu do opieki zdrowotnej, wykluczenie cyfrowe). Zdaniem prelegentki wiedza o problemach wsi i miasta, typach więzi, peryferyjności, wykluczeniu może być kluczem do odpowiedniego planowania strategii zarządzania miastem i wsią. Kolejna prelegentka, prof. dr hab. Katarzyna Głębicka, podjęła temat *Praca socjalna i polityka społeczna jako obszar bezpieczeństwa socjalnego*, w którym nakreśliła interpretacje pojęć „bezpieczeństwo socjalne” i „bezpieczeństwo społeczne” oraz omówiła zadania i cele warunkujące wskazane zagadnienia i ich implementację w perspektywie społecznej. Według prelegentki polityka społeczna w kontekście bezpieczeństwa socjalnego zakłada, że główną rolą państwa i instytucji pozarządowych jest zniwelowanie kształtowania się negatywnych postaw, działalność na rzecz aktywizacji i asekuracji ryzyka i wsparcia obywateli w dostępie do praw socjalnych. Z tej racji bezpieczeństwo socjalne powinno być odbierane jako dobro publiczne w kontekście potrzeb człowieka. Zakończyła konkluzją, jak ważne jest znaczenie bezpieczeństwa socjalnego, a także dla czego realizacja jego celów jest możliwa. Natomiast dr hab. Marek

Rymsza referatem *Usługi społeczne jako narzędzie dystrybucji dobrostanu*, poruszył kwestie związane z subiektywnym dobrostanem, satysfakcją z życia, nierównościami społecznymi czy dyspersją subiektywnego dobrostanu, uznając, że w ostatnich latach wzrosło zainteresowanie zagadnieniem jakości życia. W ten sposób nakreślił znaczenie *welfare states* – „państwa dobrobytu” – oraz wskazał na rolę systemu zabezpieczenia społecznego, umożliwiającego dostarczanie dochodów za pomocą różnych programów transferów socjalnych. Ponadto stwierdził, że w XXI wieku polityka społeczna w Europie ma charakter inwestycji w rozwój trzeciego filaru infrastruktury dobrobytu, podczas gdy dorobkiem XX-wiecznej polityki społecznej są systemy zabezpieczenia społecznego. Zważając na istotność wyводу naukowego, dr hab. Jerzy Krzyszkowski, prof. UJD, podjął temat wpływu stopnia urbanizacji na reformy systemu pomocy społecznej w Polsce (centra usług społecznych i deinstytucjonalizacja usług społecznych). Przedstawiając krótką historię reform pomocy społecznej, wskazał, że kluczowy dla rozwoju reform jest wymiar terytorialny pomocy społecznej, na który składają się zarówno zasoby infrastruktury, jak i demografia – depopulacja i tzw. „srebrne tsunami” na obszarach wiejskich. Opisał przestrzenne zróżnicowanie obszarów wiejskich oraz wspominał o potrzebie specjalnych programów rządowych, współpracy międzygminnej i ewentualnej zmiany podziału administracyjnego.

Druga sesja plenarna, zatytułowana *Współczesne paradygmaty w polityce społecznej na wsi i w mieście*, zgromadziła kolejnych sześciu prelegentów. Sesji przewodniczył dr hab. Marek Klimek, prof. UP. Pierwszą prelegentką w dyskursie naukowym była dr Maria Zrałek, prof. WSH, z referatem pt. *Gra o miasto „troskliwe” dla wszystkich mieszkańców*. Podkreśliła istotność zadbania o komfort życia mieszkańców i zaspokajanie ich wszystkich potrzeb (przestrzeń publiczna, dostępność, transport/komunikacja, mieszkalność, bezpieczeństwo, wsparcie i usługi społeczne, szacunek i integracja, dostęp do informacji, środowisko i partycypacja społeczna oraz aktywność obywatelska). Z tych względów należy tworzyć miasta inkluzyjne, w których dba się o wszystkie grupy społeczne, gdzie jest miejsce dla każdego człowieka, przeciwdziała się kryzysom i stwarza warunki do tworzenia społeczeństwa obywatelskiego. Prelegentka podkreślała wizję miasta troszczącego się o wszystkich obywateli: osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, tak aby przestrzeń miejska była przyjazna dla wszystkich mieszkańców, zaś polityka uwzględniała ich aktywność w kreowaniu własnego otoczenia. Prof. dr hab. Boguslavs Gruževskis z Litwy, jako kolejny referent, prezentował temat: *Polityka społeczna i praca socjalna – potrzeba radykalnej transformacji*, koncentrując się przede wszystkim na aspekcie aktywizacji polityki społecznej i pracy socjalnej. Chociaż aktywizacja polityki społecznej nie jest nowym zagadnieniem, to jednak wymaga stałej transformacji. Za najważniejszy aspekt polityki uznał aktywizację dostępnych środków finansowych, co stanowi klucz do sukcesu polityki społecznej i pracy socjalnej. W związku z tym przedstawił zasady efektywnej polityki społecznej. W dalszej części prof. dr hab. Yuriy Pachkovskyy z Ukrainy przedstawił wykład na temat *Zbiorowej traumy wojny: nowe psychospołeczne wyzwania dla społeczeństwa ukraińskiego*, podkreślając, jak wojna wpływa na wiele aspektów życia każdej osoby i rodziny. Następnie wymienił kryzysy, które nałożyły się na Ukrainę i mają wpływ na życie codzienne ludzi, były to m.in. migracje, kryzys gospodarczy,

kryzys społeczno-migracyjny, kryzys bezpieczeństwa państwa, a także kryzys psychospołeczny. Zaznaczył jednocześnie, że najbardziej ryzykownym kryzysem dla społeczeństwa jest kryzys psychologiczny (trauma kulturowa), argumentując to tym, iż co piąty mieszkaniec Ukrainy twierdzi, że będzie odczuwał psychiczne skutki wojny. Kolektywna trauma wojenna to społeczna i psychologiczna reakcja na traumatyczne wydarzenie, jakim jest wojna. Z tej racji wyjście społeczeństwa z grupowej traumy będzie bardzo trudne. Zdaniem prelegenta najlepszym sposobem poradzenia sobie z traumą jest strategia adaptacji i stworzenie nowej rzeczywistości. Kolejna prelegentka, prof. PhDr. Mária Šmidová, PhD., przedstawiła referat pt. *Miejsce counselingu jako specyficznej usługi w pracy socjalnej na Słowacji*. Wskazała na samym początku, iż w krajach Europy Wschodniej *counseling* jest jeszcze mało znany, istnieje zatem potrzeba uwiarygodnienia tej metody jako istotnej profesji. Z badań wynika, szczególnie na Słowacji, ale również z innych badań częściowych, iż współcześnie potrzebne jest tworzenie studiów doradztwa jako nowego zawodu. Ten program skutecznie odpowiada na potrzebę rozwiązania wielu sytuacji społecznych na Słowacji, ale także w Europie Środkowej, zwłaszcza w związku z wojną na Ukrainie i pojawiającym się kryzysem gospodarczym na całym świecie. Z kolei mgr Mateusz Młyński z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Krakowie poszerzył zagadnienie dotyczące ubóstwa energetycznego w kontekście finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska. Stwierdził, iż w kontekście ekonomicznym ubóstwo energetyczne w Polsce stanowi coraz większy problem społeczny, dotyczący pewną część obywateli. Zagadnienie to jest szczególnie widoczne w gospodarstwach domowych, które mają ograniczony dostęp do niezbędnej energii, w tym ogrzewania, chłodzenia, oświetlenia i możliwości przygotowywania posiłków. Zdaniem prelegenta jest kilka czynników, które przyczyniają się do ubóstwa energetycznego w Polsce. Wysokie ceny energii elektrycznej i paliw są często wymieniane jako istotne przyczyny. Rosnące koszty energii, zwłaszcza dla osób o niskich dochodach, powodują trudności w utrzymaniu odpowiedniego poziomu komfortu termicznego w domu.

Po południu, po dyskusji i krótkiej przerwie, rozpoczęły się kolejne sekcje tematyczne, pięć sekcji w języku polskim i cztery sekcje w języku angielskim. Tematyka sekcji obejmowała następujące zagadnienia:

- A. Sekcja I: Praca socjalna wobec wykluczenia społecznego.
- B. Sekcja II: Ludzie starsi w polityce społecznej na wsi i w mieście.
- C. Sction III: Social Policy in European Conditions.
- D. Sekcja IV: Kultura – społeczeństwo – edukacja.
- E. Sekcja V: Innowacje w organizacji polityki społecznej.
- F. Sekcja VI: Bezpieczeństwo socjalne w polityce społecznej.
- G. Sction VII: Educational and Environmental Policy.
- H. Sction VIII: Social Assistance – Security – Education.
- I. Sction IX: Society – Health – Prevention.

A. Sekcję pierwszą *Praca socjalna wobec wykluczenia społecznego* moderowały: dr Józefa Matejek oraz dr Katarzyna Gucwa-Porębska z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. W ramach tej sekcji swoje prelekcje wygłosiło siedmiu prelegentów. Pierwszą prelegentką była dr hab. Małgorzata Kuśpit, prof. UMCS, która podjęła temat

Postawa twórcza w aktywizacji osób wykluczonych społecznie bezrobotnych i bezdomnych. Skupiła się na roli postawy twórczej w procesie aktywizacji osób wykluczonych społecznie, bezrobotnych i bezdomnych. Wskazała, iż często osoby te są pozbawione możliwości uczestnictwa w tradycyjnych formach aktywności zawodowej lub społecznej. Z tej racji postawa twórcza może stanowić kluczowy czynnik w wychodzeniu z sytuacji wykluczenia, stymulując rozwój osobisty oraz zdolności do działania. Przywołując wyniki własnych badań, podkreśliła, jak ważne w procesie aktywizacji jest kształtowanie umiejętności adaptacyjnych, kreatywności i elastyczności w kontekście zdobywania nowych umiejętności i poszukiwania alternatywnych dróg rozwoju. W tym kontekście indywidualne podejście w pracy z osobami wykluczonymi społecznie, bezrobotnymi i bezdomnymi nabiera szczególnego znaczenia. Każda osoba ma unikalne zasoby i talenty, które mogą być wykorzystane w procesie aktywizacji. Niewątpliwie zrozumienie i rozwijanie tych zasobów daje szansę na odzyskanie kontroli nad życiem oraz znalezienie własnej ścieżki rozwoju. W tym zakresie dr Agnieszka Tajak-Bobek, referując zagadnienie *Streetworking w przestrzeni wiejskiej*, wskazała na innowacyjne formy pracy streetworkerów oraz sposoby, w jakie nawiązują oni kontakt z młodzieżą, dziećmi. Opisała także etapy pracy streetworkerów, w jaki sposób diagnozują środowisko, ich regularnie wyprawy w teren, podczas których docierają do adresatów podejmowanych działań. W tym kontekście pojawiło się pytanie „Czy streetworking istnieje w przestrzeni wiejskiej w Polsce?”. Niestety, słuchacze nie otrzymali twierdzącej odpowiedzi, ponieważ, jak wskazała prelegentka, działalność streetworkerów bardzo dobrze rozwija się w obszarach miejskich, natomiast jest znikoma w obszarach wiejskich. Następnie dr Józefa Matejek, w referacie *Praca z rodziną biologiczną dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej – perspektywa wiejska i miejska*, ukazała, jak ważne miejsce w ramach systemu całkowitej opieki nad dzieckiem pozbawionym prawidłowo funkcjonującej rodziny naturalnej zajmują rodzinne i instytucjonalne formy pieczy zastępczej. Do pieczy zastępczej trafiają dzieci z rodzin niepełnych, rozbitych i dysfunkcyjnych. W tym kontekście referentka opisała działania podejmowane przez specjalistów (asystentów rodziny) w pracy z rodzicami biologicznymi dzieci, które zostały umieszczone w rodzinnej bądź instytucjonalnej pieczy zastępczej. Nieco inny, ale również ważny temat podjęła dr Katarzyna Gucwa-Porębska w referacie *Trudności readaptacyjnych osadzonych i ich rodzin w środowisku wolnościowym w kontekście ekskluzji społecznej*. W prelekcji wskazała, jak trudny dla wielu osadzonych i ich rodzin bywa powrót do środowiska wolnościowego. Często towarzyszą temu zjawiska stygmatyzacji i marginalizacji społecznej, które dotyczą nie tylko byłych więźniów, ale również ich bliskich. Niewątpliwie osoby opuszczające jednostki penitencjarne potrzebują instytucjonalnych form wsparcia. Przygotowanie bowiem do readaptacji wymaga dobrego przygotowania, zwłaszcza w zakresie ponownego wprowadzenia osadzonego w kontekst norm społecznych. Dyskryminacja, postrzeganie tych osób jako bezwartościowych, brak zatrudnienia i motywacji do zmiany życia niestety mogą prowadzić do długotrwałej bezdomności. Następnie dr Aleksandra Jadach-Sepioło oraz dr Edyta Tomczyk wygłosiły referat pt. *Rola błękitno-zielonej infrastruktury w działaniach na rzecz włączenia społecznego w procesach rewitalizacji*. Referat rozpoczął się od wyjaśnienia terminu „rewitalizacja” z definicji

ustawy, po czym zostało dokładnie przedstawiony i omówiony każdy etap realizacji procesu rewitalizacji. Prelegentki zaprezentowały różne działania partycypacyjne stosowane w danej fazie, wskazując na ich niewykorzystany potencjał do aktywizacji społeczności lokalnych. Podkreśliły, że działania te mają charakter zarówno innowacyjny, jak i społeczny, ponieważ ich celem jest aktywizacja społeczna. W prelekcji wskazano, że najważniejsze jest to, aby działania były całościowe, czyli angażowały mieszkańców od etapu planowania, przez realizację, po zarządzanie oraz utrzymanie terenów zielonych. Przedstawione zostały także badania, w których respondenci wyrażali opinie na temat znaczenia terenów zielonych w miejscu zamieszkania – aż 97% badanych uznało je za jedno z ważniejszych miejsc, a $\frac{3}{4}$ zadeklarowało chęć zaangażowania się i dbania o swoje otoczenie. Również mgr Mirosław Górka z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku, w referacie *Pracownik socjalny jako inżynier architektury społecznej*, podkreślił, iż pracownik socjalny porusza się w przestrzeni miejskiej każdego dnia, dostrzegając bariery architektoniczne i trudności społeczne, które wpływają na funkcjonowanie jednostki. Z tego względu jego zadaniem jest diagnozowanie, w jaki sposób środowisko – miejskie czy wiejskie – wpływa na egzystencję człowieka. Pracownik socjalny powinien wskazywać w tkance przestrzennej obszary wymagające interwencji, a także uczestniczyć w procesie tworzenia dokumentów strategicznych oraz przygotowywaniu wniosków o dofinansowanie architektury społecznej. Ostatnie dwa referaty tej sekcji koncentrowały się wokół dwóch ważnych zagadnień, które podjęły doktorantki z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Mgr Marzena Kaleta, w referacie *Wyzwania polityki społecznej i pracy socjalnej wobec przestępczości powrotnej*, odwołała się do wcześniejszego referatu traktującego o sytuacji osób mających za sobą doświadczenie przestępczości powrotnej. Nadmieniała, iż w ostatnich latach w literaturze przedmiotu coraz częściej podkreślana jest trudna sytuacja osób opuszczających jednostki penitencjarne po wieloletniej karze pozbawienia wolności. Referat poświęciła trzem faktorom: sytuacji osób przebywających w zakładach karnych, sytuacji osób opuszczających te jednostki oraz roli pracy socjalnej jako narzędzia polityki społecznej w skutecznej readaptacji, zapobieganiu przestępczości powrotnej oraz poprawie bezpieczeństwa społecznego. Natomiast mgr Karolina Gajda w prelekcji *Praca socjalna z osobami bezdomnymi w miejscu ich (nie)zamieszkania* zauważyła, że miasta, szczególnie o dużej powierzchni i gęstości zaludnienia, z różnych względów są atrakcyjniejszą alternatywą zamieszkiwania dla osób bezdomnych niż obszary wiejskie. Zdaniem referentki potwierdzają to dane dotyczące liczby osób bezdomnych oraz jej własne doświadczenia zdobyte w trakcie wieloletniej pracy zawodowej w pomocy społecznej jako streetworkerki działającej bezpośrednio w środowisku osób bezdomnych. Wskazała, że praca socjalna prowadzona w środowiskach miejskich, ukierunkowana na „usamodzielnienie” osoby doświadczającej bezdomności, rzadko przynosi zamierzone efekty, które byłyby realnie osiągalne lub widoczne. Ta frapująca sytuacja skłoniła prelegentkę do poszukiwania nie tylko nowych form pracy z osobami bezdomnymi, ale także do pogłębienia rozumienia faktu (nie)zamieszkania. Skupia się na czynnikach sprzyjających i utrudniających społeczno-przestrzenne relokacje tych osób. Istotnym, jak zauważyła referentka, jest ustalenie relacji między przywiązaniem bezdomnego do miejsca a wchodzeniem

w kolejne fazy bezdomności i (nie)wychodzeniem z niej, z uwzględnieniem takich czynników, jak: identyfikacja z bezdomnością, troska (sprawowanie opieki), rodzaj miejsca pobytu oraz wyobrażenie domu. Można skonstatować, że w „udomowionej” przestrzeni (czyli w miejscu pobytu), toczy się życie osób bezdomnych, w której od-
twarzają one praktyki związane z zamieszkiwaniem.

B. Sekcja druga pt. *Ludzie starsi w polityce społecznej na wsi i w mieście* zgromadziła kolejnych ośmiu prelegentów. Sekcję moderowały: dr Anna Mirczak, dr Karina Rożek z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Referenci w kolejnych wystąpieniach zaprezentowali następującą tematykę. Referat *Deinstytucjonalizacja opieki nad osobami starszymi na przykładzie gmin wiejskich w województwie świętokrzyskim* dr Renaty Miszczuk przybliżył pojęcie procesu starzenia się oraz formy aktywności osób starszych, wskazując na kluby seniora czy uniwersytety trzeciego wieku. Prelegentka wyróżniła dwa rodzaje deinstytucjonalizacji opieki nad osobami starszymi: nad osobami niesamodzielnymi oraz osobami starszymi potrzebującymi wsparcia. Zdaniem prelegentki proces deinstytucjonalizacji opiera się na diagnozie problemów i potrzeb osób starszych. Kolejny temat zogniskował się na kwestii *Opieki nad ludźmi starszymi i jej uwarunkowaniach. Przykład Polski i Albanii* – zaprezentowała go dr hab. Beata Ziębińska, prof. UP, zwracając uwagę na problem starzenia się w kontekście uwarunkowań Europy i Ameryki Północnej. Stwierdziła, iż państwa najbardziej rozwinięte gospodarczo lepiej radzą sobie z tym problemem, natomiast kraje słabiej rozwinięte stoją przed większymi wyzwaniami ze względu na ograniczone zasoby finansowe, a co za tym idzie – mniejsze możliwości rozwijania systemów wsparcia dla ludzi starszych. Prelegentka porównała także system opieki nad osobami starszymi w dwóch krajach postkomunistycznych: Polsce i Albanii. Kolejna prelegentka, dr Karina Rożek, w referacie *Rehabilitacja w dolegliwościach bólowych u osób starszych* dokonała analizy bólu, który definiowany jest często jako nieprzyjemne doznanie, pewien dyskomfort oraz doświadczenie czuciowe i emocjonalne. Odczuwanie bólu można analizować w odniesieniu do trzech komponentów: biologicznego, psychologicznego i społecznego. Prelegentka wyjaśniła, czym są i gdzie się znajdują receptory bólowe (nocyceptory), omówiła także wywiad bólowy oraz fizjologiczne podstawy działania zabiegów fizjoterapeutycznych oraz zastosowanie zabiegów fizykalnych w leczeniu bólu. Zaprezentowała również czynniki wpływające na zmianę odczuwania bólu przez osoby starsze oraz behawioralne podejście do kontroli bólu. Z kolei dr Anna Mirczak, kontynuując zagadnienie zdrowia osób starszych, w referacie *Problemy i potrzeby zdrowotne osób starszych mieszkających na obszarach wiejskich* wspomniała o chorobach wieku podeszłego w perspektywie codzienności polskiego seniora. Opisała także w ciekawy sposób problemy osób starszych w kontekście ich warunków mieszkaniowych, uwzględniając zróżnicowanie pomiędzy miastem a wsią. Istotnym zagadnieniem w niniejszej sekcji było wystąpienie dr Anna Leś pt. *Wychowanie do starości i w starości w kontekście zachowania zdrowia, sprawności i niezależności po 60. roku życia*. Prelegentka przybliżyła słuchaczom zmiany zachodzące w strukturze demograficznej społeczeństw – dokładnie zjawisko starzenia się populacji na świecie, oraz sposoby zdrowego starzenia się. Prelegentka wskazała, iż najskuteczniejszym sposobem opóźnienia procesów starzenia się jest odpowiednia aktywność fizyczna, społeczna

i intelektualna. Podkreślając zaś rolę edukacji do starości, odwołała się do trzech kwestii: działań odbywających się w ramach wychowania rodzinnego i edukacji szkolnej, podtrzymania aktywności i popularyzacji aktywnego stylu życia w fazie starości, oraz wychowania do piękna, które dotyczy osób z otoczenia seniora i wiąże się z ideą estetyzacji starości. Natomiast dr Iwona Benek, analizując temat *Domy dziennego pobytu dla osób starszych i ich rola w rozwoju usług na wsi i w mieście*, podkreśliła, jak ważna jest przestrzeń i organizacja w opiece nad starszymi. Przedstawiła strukturę domów dziennego pobytu, odróżniając opiekę półstacjonarną od opieki długoterminowej. W dalszej części wystąpienia określiła cele opieki nad seniorami w obszarach aktywności społecznej oraz wsparcia społecznego. Na kanwie tak nakreślonej struktury DPS-ów zwróciła uwagę, iż istotnym współcześnie wyzwaniem jest stworzenie dla pensjonariuszy odpowiednich warunków opieki, które w starczym wieku są nadzwyczaj kluczowe. Ofertą dalszej analizy starości było wystąpienie dr Aleksandry Herman pt. *Opieka długoterminowa nad osobą starszą w środowisku miejskim i wiejskim*. Prelegentka podkreśliła, w jakim stopniu i na jakich płaszczyznach opieka długoterminowa różni się w zależności od miejsca zamieszkania i udziału instytucjonalnego wsparcia – lub jego braku. Przytaczając badania o charakterze ilościowym i jakościowym, przeprowadzonych z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza wywiadu pogłębianego wśród osób sprawujących opiekę długoterminową nad seniorami, wskazała, iż osoby te są psychicznie obciążone i przemęczone wykonywanym zajęciem. Podczas prowadzonych wywiadów wielokrotnie zwracano uwagę, że presja społeczna wywierana na członków rodziny osoby starszej była czynnikiem najbardziej stresogennym. Prelegentka zwróciła również uwagę na moralne oraz etyczne dylematy wielu rodzin, związane z koniecznością zapewnienia wsparcia najbliższemu. Ostatnim prelegentem sekcji drugiej był mgr Jakub Siatka, który w referacie pt. *Współczesna polska polityka senioralna w ujęciu systemowym* na wstępie przywołał definicję polityki senioralnej jako ogółu celowych działań organów administracji publicznej wszystkich szczebli oraz innych organizacji i instytucji, które realizują zadania i inicjatywy kształtujące warunki godnego i zdrowego starzenia się. Powinna zatem zapewnić osobie starszej potrzebę jedzenia, picia i załatwiania potrzeb fizjologicznych. W swoim wystąpieniu odniósł się również do konkretnych programów senioralnych, m.in. Senior-WIGOR, „ASOS”, „AKTYWNI+”. Wskazał, że programy i polityki senioralne są obecne w strukturach państwowych, partiach politycznych oraz grupach formalnych. W kontekście systemowym postawił pytanie, który z wymienionych podmiotów jest statystycznie najbardziej centralnym i aktywnym elementem realizowanej polityki. Sekcję zakończyła dyskusja referentów.

C. Kolejna, sekcja trzeci, a moderowana przez dr Bogumiłę Olejnik, dr Katarzynę Jagielską została przeprowadzona w języku angielskim pod tytułem *Social Policy in European Conditions*. Referaty dotyczyły ośmiu tematycznych zagadnień. Pierwszy wykład wygłosiła dr Bogumiła Olejnik pt. *Classification of urban-rural areas in some European countries – selected issues*. Prelegentka omówiła zagadnienia związane z pracą socjalną i polityką społeczną na obszarach miejskich i wiejskich w kontekście klasyfikacji i typologii obszarów, wskazując, które z nich dominują. Ze względu na międzynarodowy charakter konferencji dr Bogumiła Olejnik w swojej analizie objęła

wybrane kraje europejskie: Polskę, Albanie, Czechy, Niemcy i Mołdawię. Dr Belinda Bedini z Aleksander Moisiu University of Durres (Albania), Department of Political Sciences, w referacie *Social Policies for the Strengthening of Women Contribution in STEM: The Case of Albania*, podkreśliła rolę wzmocnienia kobiet w systemach polityk. Według prelegentki udział kobiet w kierunkach STEM jest niewielki, a tymczasem kobiety i mężczyźni powinni w równym stopniu wносить wkład w każdy aspekt życia: rodzinę, społeczeństwo, gospodarkę, środowisko, naukę i innowacje. Tylko 30% kobiet, które kończą studia wyższe, wybiera kierunki STEM. Prelegentka dokonała analizy polityki rządu Albanii dotyczącej udziału kobiet w STEM oraz wskazała dobre praktyki podjęte przez decydentów w innych krajach, ukazując ich potencjał jako inspiracji dla polityki realizowanej w Albanii. Dr Hana Šlechtová i dr Nataša Matulayová z Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu (Czechy) w prelekcji *The Current Social Potential of the Selected Villages in the Czech peripheral Border Region in the relevant Socio-Historical Context* opisały zmapowany aktualny potencjał społeczny wybranych wsi peryferyjnych położonych przy granicy. Zaprezentowały wyniki badań, podkreślając reprodukcję potencjału społecznego jako jeden z podstawowych warunków pracy socjalnej ze społecznością. Dr Jakub Doležel z Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu (Czechy), w referacie *Spiritually Sensitive Social Work. Attitudes of Catholic Charities-social Workers*, stwierdził, że praca socjalna jako zawód o zasięgu globalnym w ostatnich dziesięcioleciach przeżyła fazę sceptycyzmu i zaniedbań dotyczących roli duchowości w życiu klientów. Jego prezentacja pokazała, jak istotna jest koncepcja duchowości w pracy socjalnej. Odwołał się do badań przeprowadzonych wśród pracowników socjalnych (n=220) w ramach projektu SPIRSEN. Prof. dr Júlia Wéber i Monika Schmidt z Hochschule Neubrandenburg University of Applied Sciences (Niemcy) w prelekcji *Influences of the Far Right on Social Work in Mecklenburg-Western-Pomerania – Dealing with a Threatening Normality* opisały wpływ skrajnej prawicy na pracę socjalną w Meklemburgii-Pomorzu Przednim, zwracając uwagę na zjawisko „zagrożającej normalności”. Dr Enkeleida Pulaj, Aleksander Moisiu z University of Durres (Albania), Department of Political Sciences, w wykładzie *Legal Aspects and Challenges of Deinstitutionalization of Social Services in Albania* omówili prawne aspekty funkcjonowania usług społecznych w Albanii oraz wyzwania związane z deinstytucjonalizacją tychże usług. Mgr Doreen Basamera z Ugandy w wystąpieniu pt. *Local Integration as a Long-Term Option for Refugees in Uganda: Challenges and Opportunities in Rwamwanja Settlement* uwydatniła rolę integracji lokalnej jako długoterminowej i trwałej formy wsparcia dla uchodźców w Ugandzie. Opisała też wyzwania i możliwości, jakie niesie ze sobą osadnictwo w ośrodku Rwamwanja. Ostatni prelegent tej części, Fiodor Timercan, M. Sci., z AMFA „Alexandru cel Bun” w Kiszyniowie (Mołdawia), w referacie pt. *Policies for the Use and Security of Informational Networks* opisał zasady użytkowania oraz kwestie bezpieczeństwa sieci informacyjnych. Temat w kontekście współczesnych czasów stał się ważnym elementem konferencji.

D. Czwartą sekcję o tytule *Kultura – społeczeństwo – edukacja* moderowali dr hab. Michał Kubiak, prof. UG oraz dr Marek Banach. Prelegenci zaprezentowali wystąpienia poświęcone różnorodnym aspektom współczesnych przemian kulturowych i edukacyjnych. Pierwszą prelegentką tej części była dr hab. Małgorzata

Gruchoła, prof. KUL, której wystąpienie dotyczyło kulturowych uwarunkowań konsumpcjonizmu „pokolenia Z”. Prezentacja pozwoliła uzmysłowić uczestnikom, jak kulturalne uwarunkowania wpływają na postawy konsumpcyjne współczesnego pokolenia. Zdaniem prelegentki, na co wskazują również badania, prawie połowa Polaków (48%) kupuje produkty, które nie są im potrzebne; 14% kupuje pod wpływem impulsu, 18% decyduje się na zakupy po świadomym przemyśleniu. Do tych grup zaliczają się konsumenci z tzw. „pokolenia Z”, dla których świat wirtualny (w tym zakupy przez Internet) i świat realny tworzą jedną rzeczywistość. Jest to także pierwsze pokolenie, które nie poznało życia bez technologii, która staje się dla nich codziennością i naturalnym środowiskiem, niezbędnym do funkcjonowania. Zarówno negatywny, jak i pozytywny wpływ na ich decyzje wywierają media społecznościowe. Dobra materialne również są dla nich ważnym aspektem, ponieważ mogą stanowić o prestiżu i władzy, wyrażać materialistyczne podejście do życia, skłonność do konsumpcji na pokaz czy uzależnienie od kupowania. Kolejny prelegent, dr hab. M. Kuźbiak, opisał cele i działania kół gospodyń wiejskich na rzecz lokalnych społeczności w województwie pomorskim. Jak zauważył, zgodnie z wynikami badań aż 92% kół gospodyń zajmuje się gotowaniem i kulinariami (głównie lokalne imprezy, festiwale i konkursy kulinarne). 77% zajmuje się rękodziełem i sztukami plastycznymi (hafty, dekoracje), a 26% prowadzi zespół ludowy, grupy śpiewacze czy chóry. Organizacje te są silnie zakorzenione w środowiskach wiejskich. Ich działalność, zwłaszcza o charakterze socjalnym (wieś), poprawia jakość życia, przeciwdziałając np. samotności wśród mieszkańców (zwłaszcza w starszym wieku). Zdaniem prelegenta kapitał społeczny na wsi wzmacnia wieloletnia i powszechna tradycja działania kół gospodyń wiejskich w społecznościach lokalnych poza granicami miasta. Koła gospodyń wiejskich utrwalają w zbiorowej świadomości wzór masowej aktywności kobiet w lokalnym życiu publicznym. Temat *Potrzeba komunikacji interpersonalnej osób wieku podeszłego na terenach wiejskich i miejskich* zaprezentowała dr hab. Olena Kovalenko, prof. UP. Podkreśliła, iż komunikacja interpersonalna, postrzegana jako wiodący rodzaj działalności w wieku podeszłym, jest procesem kształtowania się relacji emocjonalnych, poznania społecznego, sposobu zachowania się wobec siebie. Wpływa także na jakość życia i dobrostanu jednostki. Zadaniem prelegentki osoby starsze mieszkające na terenach wiejskich potrzebują więcej komunikacji niż mieszkańcy terenów miejskich. Ta różnica uwarunkowana jest wieloma czynnikami. Dr Marek Banach natomiast podjął temat dotyczący *Uwarunkowań wykluczenia społecznego w kontekście partycypacji społecznej i kulturalnej środowisk wiejskich*, twierdząc, że problematyka wykluczenia społecznego jest jednym z istotniejszych kontekstów pojawiających się w polityce społecznej i pracy socjalnej. Badania nad tym zjawiskiem społecznym trwają już od połowy XX wieku i lokują się w poszczególnych kategoriach ludzi życia społecznego. Zagadnienie wykluczenia dotyczy także środowisk wiejskich, ponieważ możliwości partycypacyjne w życiu społeczno-kulturalnym wydają się znacząco ograniczone, co prowadzi, jeżeli nie do całkowitego wykluczenia społecznego, to w znacznym stopniu do marginalizacji jednostek w środowisku ich zamieszkania. Kolejną kwestią poruszoną w niniejszej sekcji był wykład dr Mariusza Gajewskiego, który przedstawił referat pt. *Autodestrukcyjne stany umysłu nastolatków, jako szczególny przedmiot*

zainteresowania klinicystów, pedagogów i pracowników socjalnych. Podkreślając rolę pracownika socjalnego w tym obszarze, wyznał, że praca z młodzieżą wykazującą zróżnicowane zaburzenia rozwojowe, psychiczne i zachowania wymaga szczególnej wrażliwości pracownika socjalnego oraz poznania specyfiki psychicznego funkcjonowania adolescenta. Prelegent zwrócił uwagę na potrzebę poznania wewnętrznych stanów umysłu nastolatków, wśród których często pojawiają się zmienne emocje – takie jak złość, agresja, lęk, sadyzm, a także samookaleczanie, myśli i próby samobójcze, zachowania opozycyjno-buntownicze, utrata kontroli, niska samoocena czy często poczucie odrzucenia. W temacie *Inwestowanie w infrastrukturę edukacyjną na obszarach wiejskich i w miastach. Analiza porównawcza na wybranych przykładach* dr Stanisława Jung Konstant opisała korzyści płynące z inwestowania w infrastrukturę edukacyjną. Wśród najważniejszych wymieniła: zapewnienie dostępu do wysokiej jakości edukacji, zatrzymanie młodych ludzi na wsi, co przeciwdziała ich migracji do miast w celach edukacyjnych. Prelegentka wskazała także na zagrożenia zakłócające inwestowanie, takie jak niekorzystne zmiany demograficzne, wycofanie dopłat w ramach projektów rządowych na pomoce dydaktyczne, brak programów wspierających obszary wiejskie itd. Omówiła także programy skierowane do gmin i powiatów prowadzących jednostki systemu oświaty, których celem jest wsparcie oświaty poprzez wyposażenie uczniów np. w laptopy oraz tworzenie interaktywnych pomocy dydaktycznych. Ostatnim elementem referatu było praktyczne omówienie przykładów inwestycji edukacyjnych w środowiskach miejskich i wiejskich. Temat *Uwarunkowań aktywności edukacyjnej osób starszych na obszarach miejskich i wiejskich* został przedstawiony przez dr Katarzynę Białożyty-Wielonek, która omówiła rodzaje aktywności osób starszych, aktywność edukacyjną seniorów, czynniki warunkujące tę aktywność. Wskazała także na bariery w podejmowaniu aktywności edukacyjnej przez osoby starsze: czynniki osobowościowe (wieś + miasto), stan zdrowia (wieś + miasto). W referacie ukazała też rolę uniwersytetów trzeciego wieku, których w Polsce działa 640, zlokalizowanych szczególnie w obszarach zurbanizowanych. Rzeczywistość uniwersytetów trzeciego wieku wpływa na poprawę jakości życia osób starszych. Ostatnią prelegentką tej sekcji była dr Katarzyna Stankiewicz, która nakreśliła temat *Wsparcia społecznego dzieci z rodzin migrantów powrotnych. Rola nauczyciela.* Podkreślając agresję rosyjską na Ukrainie, zwróciła uwagę na integrację uchodźców ze społeczeństwem polskim. Jak zauważyła, integracja jest zawsze procesem dwustronnym, wymagającym zaangażowania zarówno ze strony migrantów, jak i społeczeństwa przyjmującego. Omówiła także różne polityki miejskie w tym zakresie, ze szczególnym uwzględnieniem działań w obszarach pomocy społecznej, edukacji (z uwzględnieniem dorosłych i dzieci) oraz aktywizacji zawodowej migrantów, a także ograniczeń środowiska wielkomiejskiego w kontekście integracji uchodźców i migrantów.

E. Piąta sekcja, moderowana przez dr Karolinę Jarosz i dr Ewelinę Zdebską, dotyczyła zagadnienia innowacji w organizacji polityki społecznej. Prelekcje zostały wygłoszone przez ośmiu prelegentów. Dr hab. Monika Adamczyk przedłożyła referat pt. *Strategie organizowania życia na starość przyjmowane przez mieszkańców wsi i miast*, odnosząc się szczególnie do codziennych czynności, takich jak opieka osobista i poruszanie się, a także do ról społecznych, takich jak relacje interpersonalne i relaks.

Zaprezentowała, na podstawie badań przeprowadzonych w domach respondentów na ogólnopolskiej, losowej próbie gospodarstw domowych – 1006 osób w wieku 15 lat i więcej – związki zachodzące pomiędzy miejscem zamieszkania a preferowanymi strategiami organizacji życia w okresie starości. Dr Ewelina Zdebska podjęła temat *Lokalny plan deinstytucjonalizacji. Miasto i wieś*. W prezentowanym referacie zobrazowała sytuacje osób starszych na obszarach wiejskich i miejskich, podkreślając różne formy aktywności, szczególnie edukacyjnej seniorów. Zaprezentowała także bariery, które często warunkują zaangażowanie osób starszych w aktywność edukacyjną w środowiskach miejskich i wiejskich. W tym kontekście omówiła szeroko rozumianą politykę senioralną, która, jako element polityki społecznej, musi adoptować programy na rzecz seniorów z uwzględnieniem środowiska zamieszkania (miasto, wieś). Kolejny temat *Usługi społeczne na obszarach wiejskich na przykładzie gospodarstw opiekuńczych*, referowany przez dr Karolinę Jarosz, ukazał model gospodarstwa opiekuńczego w kontekście procesu deinstytucjonalizacji. Według prelegentki rolnictwo społeczne staje się szansą na rozwój obszarów wiejskich w Polsce i pozwala na rozwiązanie problemów w dostępie do usług społecznych. Szczególnie kontakt z naturą, walory wiejskiego środowiska oraz terapeutyczne oddziaływanie koloru zielonego w realny sposób wpływają na jakość życia korzystających z nich osób. Niewątpliwie ekonomiczny wymiar realizacji usług społecznych w obszarze gospodarstw opiekuńczych prowadzi do zwiększania dochodów lokalnych gospodarek. Następnie dr Grzegorz Sudoł w referacie *Diagnozowanie i monitorowanie potrzeb i problemów społecznych na wsi i w mieście* uznał, iż polityka społeczna oraz związana z nią praca socjalna posługuje się odpowiednimi narzędziami w celu tworzenia określonej wartości publicznej jako celu zarządzania publicznego. W tym kontekście diagnozowanie problemów społecznych jest podstawą każdego działania ukierunkowanego na ich rozwiązywanie, tak aby diagnoza służyła lepszemu zaspokajaniu potrzeb oraz wpływała na poprawę jakości życia mieszkańców. Niewątpliwie w diagnozie trzeba uwzględnić miejsce zamieszkania obywateli – miasto lub wieś. Naturalnym skutkiem diagnozy jest monitorowanie problemów społecznych, ich rozwiązywanie i ewaluacja. Miejscem diagnozowania i monitorowania problemów jest samorząd terytorialny, ponieważ posiada szeroki zakres uprawnień, umożliwiający wpływ na warunki życia mieszkańców. Działania te mogą być szczególnie efektywne w przypadku harmonizacji w ramach partnerstwa wielosektorowego. Następny wykład dotyczył zagadnienia *Jak klasa średnia reaguje na kryzysy? Znaczenie i miejsce usług społecznych w podejmowanych strategiach działań*. Mgr Joanna Stankowska skoncentrowała się na omówieniu roli (zakresu, znaczenia) wybranych usług społecznych dla klasy średniej, szczególnie w kontekście współczesnych wyzwań, z jakimi mierzą się jej przedstawiciele. Dotyczy to także sytuacji kryzysowych. Odwołując się do ostatniego kryzysu wywołanego pandemią COVID-19, stwierdziła, że unaocznili on słabnącą pozycję klasy średniej. Analizie poddano zachowania, podejmowane działania, rozwiązania i narzędzia polityki społecznej, z których korzystano lub których nie wykorzystywano, oraz sposób postrzegania tych doświadczeń. Odniesiono je do typologii indywidualnych strategii przystosowania, z której wynika, że reakcje klasy średniej na kryzysy cechuje ambiwalencja. Z kolei mgr Hanna Milewska-Wilk w referacie *Renta dożywotnia na*

wsí i w miastach – przemiany i nowe sposoby wykorzystania narzędzi zmiany majątku na świadczenia finansowe uznała, że renta dożywotnia, jako instytucja z długą tradycją, wykorzystywana jeszcze do niedawna na wsi, obecnie jest instrumentem częściej wykorzystywanym w miastach. Prelegentka przedstawiła różnice między umowami renty dożywotniej zawieranymi w środowisku miejskim i wiejskim, a także omówiła rolę gmin i systemów wsparcia w tym obszarze, zwracając uwagę na potrzebę zapobiegania pewnym nadużyciom związanym z finansowaniem usług odpłatnych świadczonych przez gminy. Zagadnienie organizacji pozarządowych a kapitału społecznego w dobie pandemii omówił mgr Marcin Grobelak, dokonując retrospektywnego spojrzenia na instytucje non-profit stanowiących istotny element współczesnej ekonomii społecznej. Ostatnią prelegentką tej sekcji była mgr Katarzyna Białecka-Urbańska, która zreferowała temat edukacyjnych wyzwań w poszczególnych grupach i kategoriach życia społecznego rodziny polonijnej w warunkach lokalnych Freiburga. Referat był ciekawą analizą edukacyjnych wyzwań, z jakimi mierzą się rodziny polonijne, oraz prezentacją konkretnych działań podejmowanych przez władze Freiburga oraz organizacje non-profit na rzecz poprawy jakości edukacji wśród tej grupy społecznej.

F. Kolejna sekcja szósta pt. *Bezpieczeństwo socjalne w polityce społecznej*, moderowana przez dr. hab. Józefa Młyńskiego, prof. UP, oraz dr. Andrzeja Kobiałkę, skupiła ośmiu prelegentów. Dr hab. Marek Kilimek, prof. UP, zreferował temat *Rola współpracy międzysektorowej w realizacji zadań i celów polityki społecznej w Polsce po 1989 roku*. Jego zdaniem transformacja ustrojowa tego okresu zainicjowała dynamiczne przemiany wielu sfer życia politycznego, gospodarczego i społecznego. Skutkiem tych przeobrażeń był dynamiczny rozwój sektora pozarządowego, który wpłynął na proces stopniowego kształtowania się współpracy międzysektorowej. W ten sposób prelegent uzasadnił nie tylko proces kształtowania się współpracy międzysektorowej, ale też ukazał rolę realizacji zadań i celów polityki społecznej w zakresie. Dr hab. Józef Młyński, prof. UP, w wykładzie *Praca socjalna jako realizacja bezpieczeństwa socjalnego rodzin ryzyka w warunkach lokalnego zamieszkania*, po zracjonalizowaniu podstawowych pojęć: bezpieczeństwo socjalne, rodzina ryzyka, praca socjalna, nakreślił sposób realizacji bezpieczeństwa socjalnego w ramach usług pracy socjalnej na rzecz rodzin, które z racji zagubienia współcześnie potrzebują wsparcia kolektywnego i indywidualnego. Prelegent zwrócił uwagę na kwestie dostosowania form wsparcia do warunków miejskich i wiejskich, co – jego zdaniem – stanowi wyzwanie dla polityki społecznej. Kolejny prelegent, dr hab. Norbert G. Pikuła, prof. UP, wygłosił referat dotyczący kryzysów egzystencjalnych osób starszych, w którym ukazał specyfikę potrzeb egzystencjalnych oraz pojawiających się z wiekiem kryzysów rozwojowych. Wskazał także na działania wspierające osoby starsze na poziomie psychologicznym i poprzez oddziaływania pracy socjalnej. Natomiast dr hab. Krzysztof Trębski ze Słowacji, w referacie dotyczącym specyfiki pracy socjalnej z bezdomnymi w rzymskiej aglomeracji miejskiej, stwierdził, iż jednym z najważniejszych wyzwań stojących przed pracą socjalną w XXI wieku jest problem bezdomności, który występuje we wszystkich kulturach. Bezdomności nie należy jednak kojarzyć jedynie z brakiem mieszkania czy stałego miejsca zamieszkania, ponieważ przejawia się ona na wielu płaszczyznach egzystencji ludzkiej. Ukazując statystyki bezdomności

w trzymilionowej aglomeracji rzymskiej, podkreślił rolę wielu organizacji rządowych, pozarządowych i kościelnych realizujących zadania pracy socjalnej. W dalszej części prelekcję pt. *Szkody w sektorze edukacyjno-naukowym Ukrainy w wyniku agresji rosyjskiej* wygłosił prof. dr hab. Włodimir Shvets z Ukrainy, opisując straty edukacyjne i naukowe. Z diagnozy wynika, że od początku rosyjskiej agresji zniszczono lub uszkodzono ponad 81 tys. obiektów cywilnych, w tym 2300 instytucji naukowych i edukacyjnych. Praca w takich warunkach prowadzi do spadku efektywności instytucji edukacyjnych i wyczerpania psychicznego uczestników procesu edukacyjnego. Brak bezpieczeństwa w tym wymiarze stanowi obecnie najpoważniejsze wyzwanie w Ukrainie. Dr Paweł Juško, referując temat *Działalność opiekuńcza i problematyka bezpieczeństwa w działalności szkół powszechnych jako element polityki społecznej państwa polskiego w okresie międzywojennym*, przedstawił historyczne uwarunkowania funkcjonowania szkolnictwa powszechnego w II Rzeczypospolitej. Podkreślił, iż problematyka bezpieczeństwa była integralną częścią w pracy dydaktyczno-wychowawczej szkół. Jednak w obliczu zagrożenia państwa młodzież szkolna i nauczyciele wykazali się poczuciem odpowiedzialności za losy kraju oraz niezwykłą ofiarnością i zaangażowaniem w działalność społeczną. Natomiast dr Andrzej Kobiółka wraz z mgr Martą Łaszczuk-Lichoń w referacie zatytułowanym *Wiek jako kryterium negatywnego wyróżnienia a przemoc wobec seniorów* zaznaczyli, że w ciągu ostatnich 25 lat w Polsce przybyło 3,5 mln osób w wieku powyżej 60 lat. osób tej grupie również zauważa się kwestię przemocy. Prelegenci podkreślili, iż w analizie dotyczącej dyskryminacji ze względu na wiek często używa się terminu „ageizm”, co oznacza postawy i przekonania oparte na stereotypach i uprzedzeniach wobec seniorów. W referacie omówili również formy wsparcia i pomocy dla doświadczających przemocy. Referenci wskazali cztery perspektywy, z których należy analizować to zjawisko: perspektywę prawną, perspektywę społeczną, perspektywę moralną oraz perspektywę psychologiczną. Problematykę bezpieczeństwa podjął także dr Mariusz Czternastek w referacie *Prawnokarna ochrona pracownika socjalnego jako gwarant jego bezpieczeństwa i efektywności*. Zdaniem prelegenta osoby, które wykonują zadania dla instytucji, by pracować prawidłowo, potrzebują zarówno gwarancji bezpieczeństwa funkcjonowania instytucji, jak i własnego. Podkreślił również, że pracownik socjalny chociaż nie ma statusu funkcjonariusza publicznego, to jednak korzysta z ochrony przysługującej funkcjonariuszowi publicznemu, np. gwarancja nietykalności cielesnej podczas wykonywania obowiązków służbowych. Z tej racji referat poświęcił omówieniu prawnej, szczególnej ochrony pracownika socjalnego oraz zapewnieniu bezpieczeństwa w ramach usług społecznych, wskazując, że świadomość w zakresie udzielonej przez ustawodawcę kwalifikowanej ochrony prawnej jest gwarantem prawidłowego wykonywania powierzonych zadań. Ostatnim wykład w omawianej sekcji dotyczył *Roli i zadania Straży Pożarnej w aspekcie bezpieczeństwa socjalnego w polityce społecznej miasta i wsi*, który wygłosił M. Chwała, Zaznaczył, że w każdej społeczności poczucie bezpieczeństwa jest nadrzędną potrzebą, która bezpośrednio wpływa na funkcjonowanie rodziny, jej rozwój, a także pojawiające się kryzysy. W tym kontekście rola i zadania Straży Pożarnej nie tylko wpisują się w spektrum działań polityki społecznej, ale nade wszystko mają ogromne znaczenie w lepszym rozumieniu bezpieczeństwa

miasta i wsi. Prelegent szczególnie podkreślił korelację polityki społecznej z funkcjonowaniem służb, które dzięki współpracy reagują natychmiastowo w sytuacjach kryzysowych, które zagrażają bezpieczeństwu rodzin i społeczności.

G. Sekcję siódmą pt. *Educational and Environmental Policy* moderowali dr Tamar Munteanu, dr Victoria Stratan, dr Liliana Poștan. W tej sekcji prelekcje wygłosiło ośmiu prelegentów z Mołdawii. Dr Tamara Munteanu, w wystąpieniu zatytułowanym *The Family – the Essential Link in the Child's Adaptation to the School Environment*, omówiła wartość wychowania w rodzinie i jego wpływ na przygotowanie dziecka do warunków szkolnych. Prelegentka opisała bezpośrednie i pośrednie formy zaangażowania rodziny w proces przystosowania ucznia. Zdaniem prelegentki dla powodzenia szkolnego uczniów bardzo ważne jest, aby już od pierwszych dni nauki w szkole rodzice aktywnie uczestniczyli w szkolnym życiu. W tym obszarze dr Victoria Stratan w prelekcji *Educational Assistance for Ukrainian Refugee Children and Youth – a Current Multidimensional Reality* podkreśliła rolę pomocy edukacyjnej udzielanej dzieciom i młodzieży uchodźców z Ukrainy. Skupiła się na odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób pedagodzy mogą zaangażować te dzieci/młodzież w „własne życie” oraz jak sprawić, aby poczuły się bezpiecznie. Specyfikę rozwoju dziecka zaprezentowała Liudmila Iagușevschi, drd., w referacie pt. *The Particularities of the Development of the Visually Impaired Child*, w którym omówiła rozwój dziecka z wadą wzroku jako ważny aspekt pedagogiczny i edukacyjny. Z kolei dr Viorica Oboroceanu w odczycie *The Literary Text – Fortifying in the Development of the Inclusive Educational Environment* odniosła się do roli tekstu literackiego, w którym autor tworzy wyimaginowany świat, posługując się wyrazistym językiem w celu uwrażliwienia czytelnika. Takie podejście stanowi wsparcie edukacyjne dla dzieci, studentów i uczniów, przyczyniając się do procesu integracji. *Social Opacity or what the Lawns are Communicating to us* to kolejny referat autorstwa dr Liliany Poștan, w którym autorka opisała interakcje między ludźmi, których różni miejsce zamieszkania (kraj, miasto, wioska). Wspólnym mianownikiem tych grup społecznych jest dążenie do pięknego życia, komfortu, dobrego samopoczucia oraz bezpieczeństwa. Różnice pojawiają się jednak w sposobie realizacji tych dążeń, co wynika z odmiennego podejścia władz państwowych i lokalnych, polityki narodowej, dostępnych zasobów ekonomicznych, zarządzania, uwarunkowań demograficznych, społecznych, edukacyjnych, a także zróżnicowanej kultury życia, zwyczajów i tradycji. Z kolei Albina Scutaru, drd., w temacie *Parental Resilience the Primary Protective Factor of the Family in Ensuring the Well-Being of the Child* zaprezentowała badania dotyczące czynników ochronnych rodziny, koncentrując się na odporności rodzicielskiej. Identyfikacja potencjalnego ryzyka i czynników ochronnych może prowadzić do znacznej poprawy dobrostanu dziecka. Czynniki chroniące mogą być powiązane z kontekstem indywidualnym lub sytuacji. Natomiast Stanislav Cebotari, drd., w referacie *Establishing the Criminal's Psychological Profile Must be a Tool Used in Criminal Investigations* odwołał się do sytuacji przestępczych, podkreślając znaczenie ustalenia psychologicznego profilu przestępcy w odniesieniu do następujących zmiennych: wieku, rasy, płci, poziomu wykształcenia, poziomu inteligencji, stanu cywilnego, stylu życia, pochodzenia, statusu społeczno-ekonomicznego. Ostatnia prelegentka, Tatiana Verdeș, w referacie *The Power of Questions in Leadership*, podkreśliła

ważność pytań stawianych w relacjach międzyludzkich w kontekście przywództwa. Wyjaśniła, jakie kompetencje są potrzebne skutecznemu liderowi, i krok po kroku przedstawiła złożony proces zadawania pytań. Zaproponowała także szereg narzędzi ułatwiających i zwiększających skuteczność coachingu skoncentrowanego na zadawaniu pytań.

H. Ósma sekcja *Social Assistance – Security – Education*, moderowana przez dr. hab. Valentina Constantinova oraz dr Dorin Afanas, zgromadziła kolejnych prelegentów. Referat dr. hab. Valentina Constantinova pt. *The Difficulties of the Transition of the Republic of Moldova. The Socioeconomic and Cultural Premises* przedstawił kwestie transformacji Mołdawii z uwzględnieniem kontekstu społeczno-gospodarczego i kulturalnego. Prelegenci wskazali na trudności związane z wojną naddniestrzańską w 1992 roku, skutkującą bezprecedensowym kryzysem gospodarczym. Po kryzysie lat 90., w latach 2001–2009 nastąpiło krótkie ożywienie, głównie dzięki dochodom Mołdawian wyjeżdżających do pracy za granicę. Zwrócono jednak uwagę na problemy społeczne, szczególnie na obszarach wiejskich, gdzie dzieci często pozostawały bez opieki rodziców przebywających na emigracji, znajdując się pod pieczęią dziadków, nierzadko osób w podeszłym wieku i bez realnej możliwości zapewnienia odpowiedniego nadzoru. Dr Maria Diacon w referacie *Cross-border Cooperation in the Management of the Ukrainian Refugee Crisis in the Republic of Moldova* podkreśliła znaczenie współpracy transgranicznej jako istotnego komponentu współpracy w sytuacji kryzysu militarnego. Wyznacznikiem tej współpracy stała się agresja militarna rozpoczęta 24 lutego 2022 roku przez Rosję na Ukrainę. Od tego momentu Mołdawia boryka się z poważnym kryzysem humanitarnym i gospodarczym, wywołanym masową falą uchodźców z sąsiedniego kraju. Prelegentka zaznaczyła, że ten aspekt współpracy ma nie tylko wymiar polityczny, lecz również bezpośrednio wpisuje się w obszary polityki społecznej oraz zarządzania finansami publicznymi. Natomiast dr Andrei Emilciuc, podejmując temat *Social Assistance as a Public Service in Bessarabia under Russian Domination (1812–1917)*, wskazał na historyczne uwarunkowania rozwoju pomocy społecznej jako usługi publicznej w Besarabii. W dalszej części dr Diana Ețco, prezentując referat *The Role and Impact of Charity Associations in Bessarabia at the Beginning of the 20th Century*, opisała działalność stowarzyszeń charytatywnych w zakresie oferowanej pomocy materialnej i finansowej dla potrzebujących. Wskazała na następujące formy pomocy: dostarczenie leków określonym grupom pacjentów, pośrednictwo w znalezieniu pracy, pomoc społeczna dla biednych, prowadzenie domów dziecka, domów starców, domów opieki, jak również przytułków i stołówek socjalnych. Dr Dorin Afanas z Uniwersytetu Pedagogicznego w Kiszyniowie, w referacie pt. *Social Assistance and Rural Development in the Republic of Moldova*, przedstawił pomoc społeczną i rozwój obszarów wiejskich na Mołdawii. Wskazał na problemy występujące na obszarach wiejskich. Podkreślił konieczność dostosowania struktur pomocy społecznej do specyfiki wsi oraz potrzebę większego wykorzystania potencjału sektora rolno-spożywczego w procesie wspierania rozwoju tych obszarów. Podobnie dr hab. Aliona Afanas w referacie *Professionalization of Teaching Staff: National and International Priority in the Context of Societal Challenges* ukazała politykę edukacyjną domagającą się profesjonalizacji w kontekście wyzwań

społecznych, szczególnie w obszarze organizacji procesu ustawicznego szkolenia zawodowego.

I. Sekcja ostatnia (dziewiąta), moderowana przez dr Dianę Antoci, dr Valentinę Miśliŭchi, dr Silvię pt. *Society – Health – Prevention*, dotyczyła kolejnych ważnych referatów. Pierwszy z nich, wygłoszony przez dr Silvię Golubiŭchi, nosił tytuł *Intercultural Communities in a National Context* i dotyczył wymiany międzykulturowej jako elementu interakcji społecznych. Tym samym badaczka stwierdziła, że wchodząc w interakcję, następuje asymilacja wzorców zachowań i wartości przez grupę etniczną z innej grupy etnicznej. Poznane wartości pozwalają poznać kultury i ich różnice, co wpływa na kształtowanie szacunku do osoby odmiennej kulturowo. Referat wygłoszony przez dr Valentinę Miśliŭchi pt. *Preadolescents' Adaptive Potential at the Beginning of Technical Vocational Education* dotyczył kwestii adaptacji szkolnej ucznia, co łączy się ze złożonym proces wyrażającym jakość i skuteczność osiągania zgodności pomiędzy osobowością ucznia a wymaganiami środowiska edukacyjnego. Zdaniem referenta to ważny okres w rozwoju dziecka-ucznia, który stanowi również istotny obszar rozwoju polityki społecznej. Następny referat autorstwa dr Lory Mosanu-Şupac, dr Diany Coşcodan, zatytułowany *The Dependence of the Adaptation of the Cardiovascular System in Adolescents on the State of Some Environmental Factors*, ukazał wpływ czynników środowiskowych na funkcjonowanie człowieka w przestrzeni społecznej. Z kolei dr Diana Antoci w referacie *Psychological Security in Contemporary Socialization Contexts* opisała bezpieczeństwo psychiczne we współczesnych kontekstach socjalizacyjnych, akcentując konieczność ochrony zdrowia psychicznego dzieci, ale także dorosłych. Zdaniem prelegentki bezpieczeństwo psychiczne jest nie tylko istotną kwestią polityki społecznej, ale też edukacyjnej. W tym aspekcie mgr Ceacir Irina, w prelekcji zatytułowanej *Toxic Organizational Culture: Diagnosis and Prevention*, omówiła kwestie toksycznej kultury organizacyjnej jako zagrożenia dla funkcjonowania jednostki. Zwróciła uwagę na jej przejawy, takie jak brak otwartości i przejrzystości komunikacji, dominacja i zastraszanie, brak szacunku i wzajemnego wsparcia, a także nadużywanie władzy i faworyzowanie wybranych. Prelegentka wskazała także na elementy diagnozy tego zjawiska i formy zapobiegania w ramach działań profilaktycznych. Ostatni referat, wygłoszony przez mgr Victorię Gonŭa i zatytułowany *The Psycho-Social Dimensions of School Bullying and Methods of Prevention and Recovery of Victims*, dotyczył przemocy szkolnej oraz metod jej zapobiegania i wspierania ofiar w procesie rekonwalescencji. Jak stwierdziła prelegentka, jest to problem, który dotyczy środowiska: rodzinnego, osobistego i społecznego. Zaznaczyła, że zjawisko to występuje zarówno w środowiskach miejskich, jak i wiejskich, chociaż jego skala może się różnić w zależności od lokalnych uwarunkowań. W związku z tym konieczne jest badanie czynników ryzyka oraz mechanizmów ochronnych zarówno na poziomie osobistym, jak i społecznym.

Międzynarodowa naukowa konferencja zakończyła się dyskusją i krótkim podsumowaniem przekazywanych treści. Stała się okazją do inspirującej wymiany myśli na temat polityki społecznej i pracy socjalnej w obszarach miejskich i wiejskich. Jak zaznaczyli w podsumowaniu organizatorzy: „spotkaliśmy dzisiaj naukowców, profesjonalistów oraz praktyków, cenionych naukowców z całego świata”. Wynika z tego,

że „nauka nie ma żadnej ojczyzny, gdyż wiedza ludzka obejmuje cały świat”, ale ma wielkie serce. Dlatego właśnie – dla nauki i dla człowieka – warto po prostu mieć serce i zdolność do naukowej refleksji.

dr hab. Józef Młyński, prof. UKEN

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

e-mail: jozef.mlynski@uken.krakow.pl

ORCID: 0000-0002-2475-9658